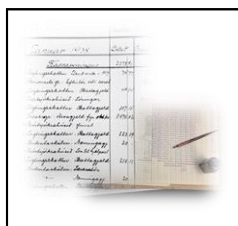

Vælkomin

Gjaldstovan 1939

Í 30-árunum, tá ið Føroyar byrjaðu at stetla sum vælferðarsamfelag, høvdu vit onga føroyska fyrisiting. Vit vóru eitt amt, og fyrisitingin av tí sindrinum, sum vit kundu kalla almennur búskapur, fór fram gjøgnum amtsfonden, fattigkassen og beinleiðis úr Danmark. Hetta var ikki haldbart, ikki at hava eina føroyska búskaparfyrisiting, tí var 1. apríl í 1939 Færøernes Oppebørselskontor stovnað sum danskur ríkisstovnur, sum í mannamunni varð rópt Gjaldstovan. Alt varð bókað handaligt við fyllipenni.

Alt varð ført við hond

Gjaldstovan var roknskapar-, toll-, skattamyndugleiki og almenni kassin. Fyri at leggja lunnar undir hesa fyrisitingina, so varð ein royndur danskur embætismaður, Niels Mortensen, settur. Hetta var fyrsta spíran til eina fyrisiting í Føroyum. Alt fór fram á donskum, og hetta vóru føroyingar ikki so glaðir um.

Gjaldstovan verður føroysk

Eftir at hava fingið heimastýrslógina, so yvirtóku Føroyar Gjaldstovuna 1. apríl í 1949. Gjaldstovan skuldi nú eisini umsita figgjarlógina. Gjaldstovan helt stórt sæð fram á somu leið.

50-árin og 60-árin vóru rímliga óbroytilig tíðarskeið, burtursæð frá, at nú var skattadeild skipað á Gjaldstovuni. Landið menti seg so spakuliga, men fyrisitingin var framhaldandi lítil.

Ímyndin av Gjaldstovuni í 30 ár

70-árin og 80-árin vóru ein avbjóðandi tíð. Uppgávur vórðu yvirtiknar og gongd varð sett á vælferðina og vit fingi eina fyrisiting, sum setti krøv. Samstundis gjørdur teldurnar innrás. Gjaldstovan hevði stórar avbjóðingar at fóta sær og gjørdist ikki tað, sum Gjaldstovan kundi verið. Tað duttu stór petti av Gjaldstovuni, tað størsta var nokk, tá ið Føroya Tollstova flutti út.

Munurin á 1974 og 2014

Mentanin var merkt av sparsemi. Einu ferðina í 1964, so var gjaldførið hjá landinum heilar 10 mió. kr. So gott sum ongantíð fyrr. Nú liggur tað um 3 mia. kr. Heri Mohr, sum tá var stjóri, ringdi glaður til Hákun Djurhuus løgmann og spurdi hann, um man ikki kundi feira hetta. Hákun var ikki positivur, men segði umsiðir: ok, eitt wienarbreyð í part, men so er tað tað og hetta skal ikki danna presedens.

Mentan var eisini merkt av ábyrgdarsemi. Í 1979 arbeidði Karin, kona mín, á Gjaldstovuni. Vit høvdu avtalað at møtast kl. 17, men hon kom ikki fyrr enn seint á kvøldi. Orsøkin var, at hon hevði stemmað kassan av, har var eingin roknimaskina, og á einum lista hevði hon gloymt mentuna. Eg havi hugsað um hetta síðan. Man fór ikki heim, fyrr enn tað stemmaði.

Tað stemmar!!

Mentanin er eisini merkt av neyvleika. Tað skal stemma av niður á oyra. Ein morgunin her fyrri, eg kom til arbeiðis, so hekk hetta á hurðini. Tey høvdu stemmað av í fleiri dagar, og tað gav 0. Avsendarar Malan, Agnas og Vivi. Hetta var fantastiskt.

Hjálpjamboð fram til 70-árin

Tingini vóru so at siga manuell í byrjanini. Einasta hjálpjamboðið var henda roknimaskinan í ovasta vinstra horni.

Henda kundi býta og falda. Varð uppfunnin í 1870. Annars var tað fólk, sum dugdu væl at rokna. Tað sigst, at Sigfried Skaale, sum byrjaði á Gjaldstovuni, hann legði tvær kolonnur saman samstundis.

Eftir kríggi, so fingur tey eitt framkomið amboð, sum varð kallað ein Ruffmaskina, sum kundi manuelt bóka og skriva niður á ein teljstrimmil.

Tað var stór framgongd, tá ið Adrema maskinan, sum var jarnplátur, varð keypt fyrst í 50-árunum. Tit eldru minnst hesar jarnpláturnar frá røntguni. Nú kundu postávísingar og upphædd skrivast út í bunka.

Í dag fáa fólk Iphone, berbara teldu o.t. frá arbeiðsplássinum. Trygvi Sondum, sum byrjaði á Gjaldstovuni í 1957, hann mátti skriva á sína egnu skrivimaskinu. Eina berbara Remington.

Í 1968, so vórðu lönir goldnar út við KT á P/F Data. Hetta var í holkort tíðini. Hetta var ein kollvelting.

Í 1974 fekk Gjaldstovan sín fyrsta kalkulator, sum vísti eina linju í senn, og sum ein hevði atgongd til (myndin longst til høgru).

Nú var høvuðsbókhaldið so automatiserað.

Í 1978 varð skatturin automatiseraður og í 80-árunum varð so restina av bókhaldinum automatiserað.

Tómur kassi

Eg varð settur í 1991. Ungur og grønur. Mín fyrsta uppgáva var at avvikla teir 91 grunnarnar, sum Løgtingið hevði avtikið, tí nú skuldi alt á fígjarlóg.

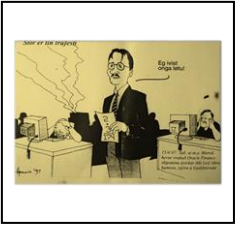
1992 var serliga ein buldraslig tíð. Umframt at bankarnir fóru á heysin, so eksploderaðu eftirstøðurnar, trygdirnar vóru burtur, veðhald, sum vit ikki vistu vóru til, gjørdust effektiv og pengar manglaðu í kassanum. Kassin var snøgt sagt tómur.

Einaferð eg skuldi senda eitt fax, so kom eitt innkomandi fax frá einum hálendskum banka, um at rinda 10 mió. kr. fyrri eitt veðhald, sum vit ikki vistu var til.

Einki var, sum vit hildu. Fíggjarlógin vísti bara ein part av útreiðslunum, veðhaldini vóru ófullfíggjað og gjaldførið, sum vit trúðu, var tøkt, stóð bundið í peningastovnunum fyri falnum veðhaldum. Frá 1990 til 1994 hevði landskassin 4,4 mia. kr. í undirskoti. Í Caragata álitinum stendur, at 80-ára kreppan kostaði fýroyska samfelagnum 14 mia. kr.

Um hesa støðuna søgdu politikararnir: ongantíð aftur, og verkætlanin Búskaparskipan landsins, var kjølsett í 1995. Hetta er ein verkætlan, sum hevur tikið 20 ár.

Stór er tín trúfesti

Hetta snúði seg bæði um KT-skipanir, KT-net (vit høvdu jú ikki nakað internet) lóggávuvarbeiði, kontuskipanir, útbúgving, organisering, mannagongdir. Reint út sagt, hvør tinna varð vend.

Búskaparskipan landsins varð tikin í nýtslu í 1997 og hevur verið undir verkseting síðan. Gott 20 ár at hugsa sær. Tann síðsti stovnurin verður tikin við í ár.

Vit kunnu siga “Mission completed”.

Um vit vistu frammanundan, hvussu nógv hetta kravdi av okkum, so ivist eg í, um vit høvdu gjørt tað. Hjalti í Jákupstovu segði einaferð við meg, at tað vóru bara ungir, naivir menn, sum fóru undir slíkt.

Eingin upplýsing longri burtur enn 3 sekund

Hvar eru vit á fíggjarstýringarøkinum í dag?

Okkum nýtist ikki at smæðast burtur á altjóða pallinum!

Vit hava pappírleyst bókhald, eingin informatión, sum liggur á Gjaldstovuni, er meir enn 3 sekund burtur, vit hava yvirlit yvir samlaða almenna búskapin, vit hava skil á gjaldførinum, vit hava skil á fíggjarlógini og vit hava eitt umfevnandi regluverk.

Tað fara næstan 9 mia. kr. um útgjaldsskipanina hjá Gjaldstovuni. Til samanberingar var fíggjarlógin í 1948 8,8 mió. kr.

Hvørjum er hetta fyri at takka:

- 1) Politisku skipanini, sum varð samd um at nakað munadygt skuldi gerast. So langt røkka vit, tá ið vit politiskt eru samd.
- 2) Eini umsiting, sum serliga seinastu árinu hálar sama veg.
- 3) Dugnaligum fýroyskum KT-veitarum, sum hava verið ein absolutt fyrirtreyt.

Starvsfólkunum á Gjaldstovuni, sum altíð hava verið har at taka tey neyðugu tøkini.

Tá ið tað kemur til at almannakunngera tøl, so eru vit komin nógv longri enn bæði Ísland og Danmark.

Gjaldstovan 75 ár

3 túsund brúka skipanirnar, sum Gjaldstovan umsitur.

Gjaldstovan rekur nú KT-undirstøðukervið hjá landinum og Gjaldstovan yvirtók fyri júst einum ári síðan gjald- og skuldarumsitigina hjá Landsbankanum.

Vit royna at virka sum ein nýmótans stovnur, sum tøkniliga er millum tey fremstu. Hví kann tað almenna ikki eisini vera millum tey fremstu?

Hóast mangan buldraligt, so hevur Gjaldstovan yvirlivað. Orsøkin er uttan iva tann sterka mentanin, sum er gróðurfest í stovninum av fyrstantíð.

Takk fyri, at tit møttu so fjølment.